

Міністерство освіти і науки України
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет міжнародних відносин

А. М. Шуляк

ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА

*Методичні рекомендації
для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
які навчаються за освітньо-науковою програмою «Міжнародні
відносини і стратегічні комунікації України та ЄС» за спеціальністю
291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*

Луцьк – 2022

УДК 327:001.92:378.091.33-027.22

М 66

*Рекомендовано до друку науково-методичною радою
Волинського національного університету імені Лесі Українки
(протокол № 10 від 21 червня 2022 р.)*

Рецензенти: **Коцан Н. Н.** – доктор географічних наук, професор, завідувач кафедри міжнародних відносин та регіональних студій Волинського національного університету імені Лесі Українки;

Сидорук Т. В. – доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародних відносин, Національний університет «Острозька академія».

Шуляк А. М.

Педагогічна практика: методичні рекомендації для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, які навчаються за освітньо-науковою програмою «Міжнародні відносини і стратегічні комунікації України та ЄС» за спеціальністю 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії / Антоніна Миколаївна Шуляк. ВНУ ім. Лесі Українки, 2022. 23 с.

У методичних рекомендаціях викладено матеріали з організації педагогічної практики аспірантів, визначено програму педагогічної практики аспірантів, завдання, зміст, вимоги до її проходження та звітності.

Для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, які навчаються за освітньо-науковою програмою «Міжнародні відносини і стратегічні комунікації України та ЄС» за спеціальністю 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії, галузі знань 29 «Міжнародні відносини».

УДК 327:001.92:378.091.33-027.22

© Шуляк А.М., 2022

© Волинський національний
університет імені Лесі Українки, 2022

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Нормативна навчальна дисципліна «Педагогічна практика» є однією з дисциплін підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, які навчаються за освітньо-науковою програмою «Міжнародні відносини і стратегічні комунікації України та ЄС» за спеціальністю 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії, має за мету надання майбутнім міжнародникам-аналітикам умінь та навичок організації наукових досліджень та педагогічної практики. Науково-педагогічна практика магістрантів в якості наукових співробітників науково-дослідних закладів та викладачів вищих навчальних закладів є невід'ємною частиною їхньої професійної підготовки.

Педагогічна практика аспірантів в якості викладачів дозволяє застосувати на практиці теоретичні знання, набуті ними як зі спеціальних дисциплін, так і психолого-педагогічних дисциплін, закріпити та вдосконалити професійно-педагогічні уміння, які напрацьовані під час практичних занять.

Головною метою проведення науково-педагогічної практики є поглиблення фундаментальної та спеціальної підготовки, закріплення набутих у магістратурі навичок науково-дослідницької роботи, теоретичних знань із організації навчально-виховного процесу, а також набуття знань, умінь і практичних навичок роботи у вищій школі та інших навчально-виховних закладах.

Завданнями науково-педагогічної практики є:

- залучення магістрантів до професійно-педагогічної діяльності в умовах реального вищого навчального закладу;
- сприяння формуванню уявлення про діяльність викладачів вищих навчальних закладів;
- розвиток педагогічного мислення і дослідницьких умінь до педагогічної діяльності;
- формування мети та завдань майбутніх наукових досліджень, які покладені у випускні магістерську роботу;
- формування умінь виконувати аналіз наукової проблеми, яка вирішується, та висловлювати власну точку зору, проявляючи сумлінність, наукову коректність, повагу до опонентів;
- формування умінь здійснювати оцінку можливості застосування отриманих результатів наукового дослідження для практичних потреб та перспективи майбутніх досліджень;

- поглиблення спеціальних, технічних, психолого-педагогічних знань шляхом їх застосування на практиці;

- формування умінь самостійно проектувати власну педагогічну діяльність і реалізувати її в реальних умовах вищого навчального закладу;

- формування умінь здійснювати самооцінку власної педагогічної діяльності.

- ознайомитися з основними напрямками роботи науково-педагогічного колективу кафедри, планом роботи кафедри;

- ознайомитися з документацію, в якій відображений зміст професійної підготовки та вимоги до майбутніх випускників (бакалаврів, спеціалістів, магістрів): ОПП, навчальні плани;

- ознайомитися з науковими працями викладачів кафедри та методичними рекомендаціями, лабораторною базою фахової кафедри;

- відвідати декілька занять викладачів кафедри;

- скласти план-конспект двох (лекційного, лабораторного або практичного) заняття з професійно-орієнтовної або спеціальної дисципліни фахової кафедри, при цьому узгодивши обрану дисципліну та тему з науковим керівником роботи;

- провести два заняття з обраної дисципліни;

- вивчити і засвоїти основні принципи та підходи до патентного пошуку аналогів з технічних рішень, обраного наукового напрямку.

Базою для проходження педагогічної практики є кафедра, за якою закріплений аспірант. Крім того, аспірант може пройти практику на аналогічних кафедрах (підрозділах) інших закладів вищої освіти та за кордоном, з наступним поданням звітної документації, визначеної силабусом практики, та розгорнутої характеристики від відповідального куратора з місця проходження практики. Аспіранти, які проводять заняття за трудовою угодою в межах Університету, звільняються від педагогічної практики та атестуються кафедрою на основі наданої звітної документації.

ОРГАНІЗАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Основною базою комплексної практики є кафедра, в межах якої формуються наукові напрями дослідження, зароджуються та функціонують наукові школи, проблемні групи та наукові гуртки тощо. Кафедра є базовою ланкою наукових досліджень класичного університету та забезпечує підготовку науково – педагогічних кадрів.

З метою набуття додаткових навичок, поглиблення знань кафедра може направляти студентів у виробничі та наукові підрозділи інших організацій, установ та підприємств будь-якої форми власності, які мають потрібні умови для виконання основних завдань комплексної практики студентів.

Для оприлюднення та обміну науковими результатами дослідної роботи аспіранти в ході практики за направленнями відповідних кафедр беруть участь у роботі наукових семінарів, наукових конференцій тощо.

Залежно від обраного напрямку дослідження бази практики можуть використовуватися студентами як колективно, так і індивідуально.

Обов'язки і права аспіранта

Аспірант зобов'язаний скласти і узгодити з керівником практики від фахової кафедри індивідуальний план проходження практики із зазначенням усіх видів робіт і термінів їх виконання.

Практиканти зобов'язані за 5-10 хвилин до початку робочого дня приходити на кафедру. У разі необхідності, допускається робота аспіранта в бібліотеці, лабораторії, у відділах, якщо це пов'язано з підготовкою до занять чи оформленням звіту.

Практикант зобов'язаний чітко виконувати індивідуальний план роботи.

Педагогічна практика передбачає: навчально-методичну роботу (відвідування та аналіз занять провідних викладачів кафедри та наукового керівника, відвідування консультацій, підготовка до занять, методична робота; проведення занять у студентів під керівництвом викладача (обсяг аудиторного навантаження становить для денної форми навчання не менше 20 годин (10 пар), для вечірньої та заочної – не менше 10 годин (5 пар); розробка проектів навчально-методичних матеріалів тощо).

Робота аспіранта під час проходження науково-педагогічної практики здійснюється у наступних напрямках:

- вивчення напрямів роботи викладачів фахової кафедри;
- знайомство з методичною та матеріальною базою кафедри;
- відвідування заняття керівника дисетаційної роботи або інших викладачів фахової кафедри;

- аналіз і систематизація отриманої інформації і власного досвіду (відображається в щоденнику науково-педагогічної практики);

- робота над планом-конспектом майбутнього заняття у бібліотеці та на кафедрі;

- підготовка до самостійного проведення відкритого заняття з обраної дисципліни після узгодження його теми з керівником практики;

- після узгодження напряму майбутніх досліджень процесу (об'єкта) з керівником здійснювати активну роботу у бібліотечному каталозі, читальному залі бібліотеки або в інших науково-дослідних закладах, при необхідності у відділах.

Аспіранти мають право:

- звертатися з усіх питань науково-педагогічної практики до відповідних керівників від кафедри ІІМІП, фахової кафедри, до завідувачів кафедр;

- вносити пропозиції щодо удосконалення навчально-виховного процесу й організації науково-педагогічної практики;

- знайомитися з кандидатськими та докторськими дисертаціями викладачів (за домовленістю з викладачами фахової кафедри та науковим керівником магістерської роботи) при формуванні огляду літературних джерел, мети та завдань дослідження.

Обов'язки керівників науково-педагогічної практики:

- затверджує індивідуальні плани роботи з науково-педагогічної практики;

- надає аспірантам методичну допомогу при підготовці до проведення занять;

- перевіряє звітну документацію аспірантів про роботу під час проходження науково-педагогічної практики;

- виставляє оцінку за проходження науково-педагогічної практики, враховуючи оцінку керівника науково-педагогічної практики від фахової кафедри.

- узгоджує тему та вид заняття, що обирають аспіранти під час спілкування з керівником роботи;

- знайомиться з індивідуальним планом роботи науково-педагогічної практики аспірантів, контролює його виконання та при необхідності коригує;

- знайомить практикантів з робочими програмами та методичною літературою, яка є на фаховій кафедрі;

- перевіряє, затверджує конспекти і плани майбутніх (лекційних, лабораторних та практичних) занять;

- бере участь в обговоренні й оцінці занять, проведених практикантами;

- контролює та коригує час перебування аспірантів на кафедрі, бібліотеці, базовому підприємстві й т. ін. з метою рівномірного розподілення практикантів, які одночасно знаходяться в кафедральних приміщеннях;
- коригує при необхідності мету та завдання дослідження після виконаного огляду літературних джерел з метою підвищення ефективності застосування технологічного процесу, який є предметом дослідження дисертаційної роботи;
- залучає практикантів до розробки дидактичних засобів, що застосовуються на заняттях (методичні вказівки, розробка та реставрація макетів чи стендів і т.п.);
- виставляє оцінку в індивідуальному плані про проходження науково-педагогічної практики;
- бере участь у підготовці й оцінці доповіді аспіранта про результати науково-дослідної роботи на конференції;
- виставляє оцінку за проходження наукової частини практики.

ПРОВЕДЕННЯ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ ЗА ФАХОМ

Проведення навчального заняття означає організацію, використання основних складових (компонентів) навчального процесу, що визначають його структуру.

Проводячи навчальне заняття, аспірант

- визначає мету навчального процесу як кінцевого результату, якого бажає досягнути викладач та студент: конкретні знання, уміння, навички, досвід, які набуває студент тощо;
- відбирає зміст навчального матеріалу – знань, понять, фактів, теорій, проблем, актуальних для життя і діяльності;
- застосовує стимули для розвитку позитивної мотивації навчально-пізнавальної діяльності студента (кожна дія викладача може бути стимулом; найліпшими стимулами для розвитку інтересів, задоволення потреб є емоційна, захоплююча розповідь, наведення незвичних прикладів, парадоксальних фактів, застосування активних методів діяльності студентів, створення психологічно-комфортного середовища, визнання значущості особистості тощо);
- організовує навчально-пізнавальну діяльність учнів як вияв активності, власного пошуку, мислення, міжособистісного спілкування, обміну думками, спільного прийняття рішень, а також особистісного ставлення до змісту цього процесу; з цією метою застосовує різні методи навчання, індивідуальні, групові, парні, колективні форми діяльності;

- регулює процес навчання шляхом налагодження зворотного зв'язку, аналізу знань, умінь, отримання інформації про враження й ставлення до навчального процесу, а також висловлює оцінні судження про діяльність, успіхи;
- оцінює кінцеві результати, досягнення.

ГОЛОВНІ ЕТАПИ ПІДГОТОВКИ ДО НАВЧАЛЬНОГО ЗАНЯТТЯ

Алгоритм безпосередньої підготовки до навчального заняття:

1. Вивчити матеріал розділу, питання теми, якими необхідно оволодіти на занятті, продумати послідовність, логіку вивчення теми; ознайомитися з навчальною проблемою, методичними рекомендаціями до засвоєння цього матеріалу.
2. Визначити мету, ідею навчального заняття.
3. Аналізуючи психологічні особливості, окреслити стимули і шляхи досягнення мети.
4. Об'єктивно зважити працездатність за такими чинниками: день тижня, розклад; кінець, середина, початок навчального року.
5. Вибрати з арсеналу методів, прийомів найбільш результативні, ті, що відповідають рівню активності на занятті з урахуванням різних чинників (зміст навчального матеріалу, його обсяг, організованість учнів, рівні уваги, мотиви, працездатність).
6. Продумати характер стимулів для підвищення інтересу, формування мотивації, активності й працездатності.
7. Продумати етапи, шляхи організації навчальної діяльності учнів, їхню відповідність об'єктивним умовам і можливостям викладача й студента.
8. Продумати структуру заняття і зафіксувати у плані-конспекті.
9. Підготувати наочні та навчальні посібники, роздатковий матеріал.

Конспект навчального заняття

Титульна сторінка конспекту оформляється за загальною схемою. На першій сторінці зазначається мета заняття, його тип, методи і прийоми проведення, засоби наочності й технічні засоби навчання, використана в процесі підготовки до заняття література.

Дидактична мета визначається, виходячи зі змісту матеріалу програми, вона вказує на результат, який передбачається досягнути.

Доцільно виділити навчальні завдання, які визначають формування умінь і навичок: виконувати конкретну операцію, дію; відрізнити правильне виконання дії, якою необхідно оволодіти, від неправильного; визначити,

пояснювати, обґрунтовувати характерні ознаки, принципи правильного виконання дії.

У конспекті слід вказати розвивальну та виховну функції навчання:

- якими логічними операціями та прийомами розумової діяльності оволодіють студенти;
- які почуття пробуджуються у процесі навчання (подиву, зацікавленості, успіху, гордості, співпричетності, відповідальності та ін.);
- які цінності для себе відкривають;
- які уміння соціальної поведінки формуються на занятті.

У конспекті орієнтовно виділяють такі головні етапи навчального заняття:

- актуалізація опорних знань і чуттєвого досвіду студентів;
- розкриття значущості теми та мотивація пізнавальної діяльності;
- формування системи знань, умінь, навичок;
- закріплення, застосування знань, умінь, навичок у різноманітних ситуаціях;
- домашнє завдання на наступне заняття;
- підведення підсумків обговорення досягнутих результатів, вражень, думок.

Послідовність етапів заняття може бути різною (залежно від його типу).

На першому етапі у конспекті зазначають:

- способи, прийоми актуалізації опорних знань (основних понять, визначень, висновків, формул, які учні засвоїли раніше і застосовують у практичній діяльності), необхідних для сприймання нового змісту;
- способи актуалізації позапрограмних знань (знань, набутих з різних джерел інформації, що стали частиною життєвого досвіду); налагодження зв'язку з пройденим матеріалом; поглиблення понять, засвоєних на минулому занятті; форми регулювання роботи класу, отримання зворотного зв'язку (питання, короткі самостійні повідомлення (бажано вказати прізвища учнів, які будуть залучені до різних видів роботи), індивідуальні завдання, практичні та лабораторні роботи, демонстрація дослідів діючих моделей).

На етапі мотивації пізнавальної діяльності слід визначити способи постановки мети, розкриття особистісної значущості теми, пробудження у них інтересу до певного змісту, роботи на занятті, створення емоційного настрою, тобто здійснення психологічної підготовки школярів до сприймання нового матеріалу. З цією метою, залежно від рівня готовності аудиторії, змісту теми, можна використати незвичайний, навіть парадоксальний матеріал, проблемну ситуацію, аналогію, несподіване порівняння, ілюстрації, наочні посібники, технічні засоби. Можна стисло

описати бесіду, діалог чи дискусію, в процесі яких учні висловлюють міркування щодо теми, очікування, уявлення.

Після підготовчого етапу в конспекті описують зміст активного навчання шляхом взаємодії викладача й студента:

- виділяють логічно пов'язані етапи організації спільної навчально-пізнавальної діяльності;
- зазначають нові факти, положення, уміння та навички, якими повинні оволодіти школярі; описують характер організації діяльності, способи співпраці, застосування методів і прийомів, що забезпечують продуктивне оволодіння матеріалом певним контингентом, форми їхньої навчальної діяльності й міжособистісної взаємодії;
- формулюють різні типи питань, способи стимулювання класу до розв'язання різних типів завдань;
- накреслюють способи перевірки рівня розуміння, осмислення знань, володіння уміннями й навичками, оцінювання досягнутих результатів;
- зазначають прізвища студентів, які будуть залучені до конкретного виду роботи із врахуванням їхніх індивідуальних особливостей.

Завершальний етап передбачає відпрацювання; вдосконалення; застосування знань, умінь і навичок, оцінювання рівня їх сформованості.

У конспекті також зазначають форми (колективні, групові, індивідуальні) і способи застосування знань у стандартних і змінених умовах (мозкова атака, діалог, дискусії, виконання різноманітних завдань, вправ, лабораторних, практичних робіт); способи мотивації діяльності школярів, організації зворотного зв'язку на певному етапі.

У процесі планування заняття залежно від мети взаємодії на певному етапі заняття виділяють також способи, прийоми реалізації виховних можливостей навчання (зміст активних методів навчання, форми організації навчальної діяльності, взаємин та інших стимулів). Доцільно в конспекті після кожного етапу заняття передбачити висновок, забезпечити їх взаємозв'язок.

Завершується підготовка до навчального заняття визначенням завдання на наступний раз. У конспекті вказується тема вивчення, підручник, де вона висвітлюється (автор, назва, рік видання, назва розділу, номери параграфів, сторінки), диференційовані (усні, письмові, теоретичні, практичні) завдання.

Наприкінці навчального заняття доцільно підвести загальний підсумок, зазначити способи залучення до повідомлення власних вражень, міркувань щодо заняття.

Під час педагогічної практики практикант у письмовій формі аналізує навчальне заняття свого колеги. Аспіранти, які проходять педагогічну практику за індивідуальним планом, аналізують своє навчальне заняття.

Схема аналізу навчального заняття

1. Загальні відомості про навчальне заняття:

- тема навчального заняття, її зв'язок із попередніми і наступними, місце у відповідному розділі;
- форма, тип навчального заняття, його структура, відповідність темі та поставленій меті;
- рівень досягнення мети й отримані результати, умови, чинники, що сприяли цьому;
- сильні та слабкі сторони, досягнення, загальні враження.

Підготовка до організації навчального заняття:

- визначення структури навчального заняття, його етапів відповідно до теми і мети;
- цілеспрямоване планування змісту, методів, форм організації навчання на різних етапах;
- вивчення та знання психологічних особливостей класу, зокрема кожного учня, мотивації їхньої навчально-пізнавальної діяльності, поведінки, своєрідності міжособистісних взаємин у групі;
- підготовка навчального матеріалу, розробка практичних завдань, вправ, творчих робіт;
- використання фахової та методичної літератури;
- підготовка дидактичних і роздаткових матеріалів, навчальних посібників і засобів.

2. Визначення і постановка мети, завдань як кінцевого підсумку, необхідного для досягнення:

- відповідність загальної освітньої мети темі, рівню розвитку учнів, їхніх знань, умінь з навчального предмета;
- передбачення кінцевих підсумків навчального заняття, створення в учнів установки на досягнення мети;
- визначення та донесення до учнів конкретних завдань навчально-пізнавальної діяльності на кожному етапі.

3. Відбір змісту навчального матеріалу, розвиток особистісного ставлення учнів до нього:

- відбір змісту навчального матеріалу відповідно до теми, поставленої мети і навчальної програми раціональний відбір наукових, засадничих знань,

понять, фактів, що становлять основу розвитку умінь, навичок учнів, їхнього соціального становлення, подальшого навчання;

- спрямованість змісту навчального матеріалу на розгляд проблем, соціального значущих та актуальних для життя, задоволення пізнавальних і особистісних потреб та інтересів;

- відповідність змісту навчального матеріалу рівню розвитку студентів, їхнім пізнавальним можливостям, орієнтація на “зону найближчого розвитку”;

- послідовність і логічність структурування змісту за етапами навчального заняття відповідно до його структури;

- розкриття загальнолюдських, національних цінностей у змісті матеріалу, забезпечення його зв'язку з життєвим досвідом;

- аргументованість, логічність, доказовість викладу знань, понять, ідей тощо;

- забезпечення сприймання, розуміння, осмислення сутності наукових, соціальних понять, явищ, умінь, адекватності їхнього об'єктивного змісту та суб'єктивного змісту;

- позитивна спрямованість змісту навчального матеріалу (орієнтація змісту на майбутню діяльність, їхні позитивні емоції, самопізнання та вдосконалення, пізнання інших тощо);

- стимулювання інтересу учнів до змісту, усвідомлення його значущості для розвитку особистості, сприяння формуванню допитливості (новизна знань, умінь, їхня різнобічна значущість, парадоксальність понять, фактів, популярність інформації, емоційність викладу, подання інформації через призму бачення педагога, науковця, діалог тощо);

- інтегрування змісту навчального матеріалу з іншими темами, розділами, предметами.

4. Застосування методів, прийомів, засобів, форм організації навчально-пізнавальної діяльності:

- творче, цілеспрямоване поєднання різноманітних методів, прийомів, форм організації навчально-пізнавальної діяльності для досягнення поставленої мети, завдань заняття відповідно до змісту навчального матеріалу, вікових особливостей, рівня навчальних можливостей;

- стимулювання активності учнів, їхньої позиції як суб'єктів, партнерів процесу навчання;

- організація навчання як набуття знань, умінь і навичок, а також досвіду діяльності, поведінки;

- застосування різноманітних методів, прийомів, форм організації навчально-пізнавальної діяльності для забезпечення сприймання, розуміння, осмислення, закріплення знань, умінь і навичок;
- активізація думки студентів, стимулювання їх до критичного та творчого мислення, вияву власної позиції, поглядів, самостійного пошуку і дослідження;
- задоволення різноманітних особистісних потреб (у пізнанні, розвитку, самооцінці, самоствердженні тощо), врахування і розвиток своєрідних особливостей кожного, стимулювання до успіху.

Діяльність педагога:

- ставлення до студентів, наявність позитивної установки на кожного, розуміння його як особистості, вияв поваги, довіри до нього;
- позиція партнера чи наставника, підтримка кожного у навчанні, надання допомоги у подоланні труднощів;
- залучення кожного до навчальної діяльності, сприяння його розвитку;
- знання навчального матеріалу, захоплення фаховою наукою;
- вияв комунікативних умінь, відкритість, щирість, що сприяють розвитку позитивних взаємин з учнями, налагодженню контакту з кожним;
- вияв педагогічного такту в організації взаємодії, ставленні до студента зі складною поведінкою;
- сприяння ініціативності, самостійності, впевненості у навчально-пізнавальній діяльності;
- забезпечення дисципліни як організації порядку на занятті

ЗАСТОСУВАННЯ ПРАКТИКАНТОМ РІЗНИХ МЕТОДІВ ВИХОВНОЇ РОБОТИ

Методи виховання – це способи взаємодії вчителів, викладачів та студентів, спрямованої на формування у вихованців поглядів, переконань, почуттів і звичок поведінки.

Вибір методу й ефективне його застосування залежить від:

- вікових особливостей;
- рівня розвитку дитячого колективу й кожного зокрема;
- індивідуальних особливостей;
- доцільності педагогічного впливу.

До ефективних методів формування особистості належать методи словесного впливу (роз'яснення, розповідь, лекція, бесіда, диспут тощо) та метод прикладу.

Метод роз'яснення часто застосовують як прийом виховання під час бесіди, лекції, диспуту. Цей метод означає розкриття сутності соціальних норм, законів, закономірностей, принципів, виокремлення їхніх головних ознак, аспектів, аналіз наслідків для розвитку суспільства й окремої особистості у випадку порушення цих законів, норм.

Розповідь – це емоційний, яскраво-образний виклад фактів, подій, зразків поведінки, що розкривають важливість і значущість соціальних норм, принципів. Мета розповіді: формування сильних вражень, емоційного ставлення учнів до подій, до конкретних понять, вчинків тощо. Зміст розповіді доцільно структурувати й методично розкривати для:

- висвітлення змісту соціальної, моральної норми, принципу, цінності у конкретних ситуаціях;
- розвитку позитивних вражень від хороших вчинків, співпереживання з героями розповіді, поведінка яких є соціально-значущою, емоцій обурення стосовно негативних дій, поведінки особистості;
- розвитку прагнень учнів обирати вчинки, поведінку, що відповідають загальнолюдським національним вартостям.

Лекція – розгорнутий, систематичний, логічний, аргументований виклад у доступній формі певної соціально-політичної, етичної, моральної, естетичної проблеми.

Підготовчий етап лекції поділяють на фрагменти:

- формування теми;
- визначення виховної мети;
- складання попереднього плану лекції;
- вивчення літератури;
- складання розгорнутого плану (план-проспект);
- відбір матеріалів із різноманітних джерел;
- створення моделі лекції (завершене ціле).

Виклад змісту лекції, його фрагменти:

- вступ (короткий, чіткий, з формулюванням мети);
- виклад основного змісту (глибоке, всебічне, логічно послідовне розкриття основних положень);
- завершальна частина (лаконічність, висновки).

Коллективну бесіду можна проводити з будь-яких проблем: політичних, моральних, правових, статевого виховання, естетичних та ін. Її ефективність зростає, коли під час розгляду фактів, явищ, процесів учні відкривають нове для себе або маловідоме. Під час такої бесіди вони можуть обстоювати свої помилкові погляди і переконання. Слід продумати запитання, якими можна спонукати до самостійних пошуків відповіді на суперечливі судження.

Доцільно стимулювати учнів до усвідомлення й аналізу власного досвіду поведінки, особистих цінностей і почуттів.

Зазвичай бесіда організовується спочатку у напрямку огляду життєвих практичних ситуацій, а потім – підведення підсумків і висновків. Аргументи педагога мають бути суттєвими й переконливими.

Індивідуальну бесіду проводять за заздалегідь складеним планом у психологічно-комфортній атмосфері. Якщо йдеться про порушення правил поведінки, бесіду не можна починати з докорів і прийняття рішення про покарання. Спочатку з'ясовують причини і мотиви порушення, вислуховують думку учня про власний вчинок, потім спрямовують його до усвідомлення негативних сторін цього вчинку та вибору альтернативної поведінки для подолання його негативних наслідків.

Дискусійні методи (диспут, дискусія) створюють умови для висловлення власних поглядів і переконань, зіставлення їх з позиціями опонентів, обстоювання своєї думки, визначення власної позиції.

Диспут – вільний, жвавий обмін думками, колективне обговорення питань, що хвилюють його учасників, повідомлення й осмислення власних переживань тощо. Диспути потребують ретельної підготовки, що передбачає підготовчий, основний і завершальний етапи.

Головні завдання підготовчого етапу:

- визначення теми, мети диспуту;
- створення організаційної групи;
- розподіл обов'язків;
- вибір ведучого;
- анкетування.

Ефективність диспуту залежить від того, наскільки невимушеною є його атмосфера. З цією метою складають і оприлюднюють правила поведінки під час диспуту. У процесі обговорення важливе значення має вільний обмін думками, рівність усіх, головне – факти, логіка, доказовість.

Завершальний етап передбачає короткий аналіз диспуту, найхарактерніших позицій, підходів до вирішення проблем, заохочувальні оцінки найактивніших учасників диспуту.

Дискусія – метод групового обговорення проблеми з метою з'ясування істини шляхом зіставлення різних думок. Найоптимальніша кількість її учасників – 15 осіб, які, поділившись на групи і розташувавшись у приміщенні у формі кола, підкови (або інші варіанти), висвітлюють протилежні погляди.

Виділяють такі етапи *дискусії*:

- визначення цілей і теми;

- обмін учасників інформацією (знаннями, судженнями, думками, новими ідеями, пропозиціями) з обговорюваної проблеми;
- упорядкування, інтерпретація і спільне оцінювання обговорюваної інформації (прийняття колективного рішення);
- підведення підсумків дискусії (зіставлення мети з отриманими результатами).

Приклад використовують як метод виховання і як прийом у процесі застосування інших методів. Метод прикладу застосовується з метою конкретизації певного теоретичного положення; доведення істинності певної моральної норми, як зразок вчинку, поведінки; переконливий аргумент; спонукання до певного типу поведінки.

Особливість виховного впливу прикладу – його наочність і конкретність

СТРУКТУРА І ЗМІСТ ЗВІТНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ З ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

За підсумками проходження практики аспірант подає відповідальній особі (або заступнику декана з наукової роботи) на факультеті:

- звіт про проходження практики разом з відгуком наукового керівника встановленого зразка;
- витяг з протоколу засідання кафедри про затвердження звіту.

Зазначена документація зберігається в особовій справі аспіранта і розглядається під час його звіту за навчальний рік.

Захист звіту з педагогічної практики відбувається у формі диференційованого заліку. Якщо аспірант не з'явився на практику без поважної причини, він отримує «0» балів, «незадовільно». Ліквідація академічної заборгованості з практики можлива за умови проходження аспірантом практики та підготовкою відповідної документації. Для цього аспірант має отримати дозвіл проректора з навчальної роботи та рекрутації.

Звітна документація з науково-педагогічної практики також включає:

- індивідуальний план роботи з педагогічної практики (з оцінкою за проведені заняття);
- план-конспект кожного заняття;
- тема, мета, завдання досліджень, які покладено в основу роботи з підписом керівника цієї роботи;
- звіт, у якому повинні бути відображені всі напрями практики.

Додаток
Індивідуальний план.

Індивідуальний план роботи з педагогічної практики складається за такою формою:

№ п/п	Зміст роботи	Термін виконання	Відмітка про виконання	Примітки
I розділ – Навчально-педагогічна робота				
1.	Знайомство з планом роботи фахової кафедри та колективом викладачів			
2.	Складання індивідуального плану проходження науково-педагогічної практики			
3.	Знайомство з основними напрямками роботи фахової кафедри, а також з навчально-методичною літературою, науково-дослідною та організаційно-виховною роботою викладачів			
4.	Відвідування лекційних, лабораторних і практичних занять, проведених викладачами кафедри			
5.	Знайомство з методичною літературою та дослідно-лабораторною базою фахової кафедри			
6.	Підготовка тез доповіді на студентську конференцію та статті по темі магістерської роботи для опублікування у науковому збірнику			
II розділ – Науково-педагогічна робота				
7.	Складання плану-конспекту одного заняття з професійно-орієнтовної або спеціальної дисципліни фахової кафедри.			
8.	Підготовка до проведення заняття.			
9.	Проведення заняття з обраної дисципліни (перед аудиторією студентів із запрошенням інших аспірантів цієї ж кафедри, керівників практики від кафедри, а також керівників їх дисертаційних робіт) та його психолого-педагогічний аналіз.			
10.	Аналіз і систематизація отриманої інформації і власного досвіду (відображається в щоденнику науково-педагогічної практики).			
11.	Формулювання мети та завдань дослідження для випускної магістерської роботи.			
12.	Оформлення звіту про науково-педагогічну практику.			

Додаток
Щоденник науково-педагогічної практики

Титульна сторінка

Щ О Д Е Н Н И К
педагогічної практики

_____ (ПІБ)

факультет _____

спеціальність, група _____

1. Перша сторінка щоденника:

Керівник педагогічної практики від фахової кафедри _____

(ПІБ)

Декан факультету _____

(ПІБ)

Завідувач кафедрою _____

(ПІБ)

2. Друга сторінка щоденника:

Щоденник науково-педагогічної практики розграфлюється за такою формою (використовуються обидві сторінки розгорнутого зошита): Дата та день тижня	Вид роботи (короткий зміст)	Аналіз спостережень за педагогічними процесами й студентами. Самоаналіз своєї роботи, її результатів. Педагогічні висновки.	Підписи керівників від кафедр та їх зауваження
1	2	3	4

Основні напрями роботи щодня визначаються за індивідуальним планом та здійснюється психолого-педагогічний аналіз виконаної роботи. Усі свої спостереження аспірант узагальнює і обов'язково робить висновки.

Додаток
Звіт з науково-педагогічної практики

Звіт з науково-педагогічної практики здійснюється за напрямами індивідуального плану та оформляється на аркушах паперу формату А4 з титульним листом, підписаним керівником практики від фахової кафедри і завіреним деканом факультету (підпис, печатка).

Міністерство освіти і науки України Волинський національний університет імені Лесі Українки
ЗВІТ <u>з педагогічної практики</u>

(факультету)

(групи)

(прізвище, ім'я, по батькові)
Місце проходження практики _____
(назва кафедри)
Керівник практики _____ / прізвище, ім'я, по батькові /
(підпис)
Дата здачі документації _____
Оцінка _____
Луцьк -2022

Звіт про асистентську та наукову практику повинен бути акуратно оформлений, надрукований на аркушах формату А4 (210 × 297) чорними чорнилами та мати структуру згідно з вимогами ДСТУ 3008 – 95.

Поля: ліве - 30 мм, верхнє і нижнє - не менше 20мм, праве – не менше 10мм.

Заголовки структурних елементів звіту і розділів його головної частини розташовують посередині сторінки і пишуть прописними (великими) літерами в кінці заголовку.

Заголовки підрозділів, пунктів і підпунктів звіту пишуть строчними (малими) літерами з абзацу і виділяють інтервалом від тексту зверху і знизу. В тексті не допускається підкреслення.

Звіт повинен мати такі обов'язкові структурні елементи:

- вступна частина;
 - основна частина;
 - висновки;
 - рекомендації;
 - перелік посилань;
- додатки.

ОЦІНКА РОБОТИ

Проходження науково-педагогічної практики оцінюється у формі диференційованого заліку. Оцінювання містить обов'язкові складові: оцінка змісту представлених практикантом матеріалів і виконаних завдань; оцінка оформлення цих матеріалів.

Підсумкову оцінку виставляє керівник педагогічної практики від кафедри, на якій магістрант проходив педагогічну практику.

Розподіл балів

Зміст роботи, що оцінюється		Кількість балів
проведення відкритих занять	4×10 балів	60 балів
підготовка і розробка конспектів залікових занять	4×5 балів	20 балів
рецензія відвіданого заняття	1 заняття	10 балів
захист практики на засіданні кафедри, оформлення звітних документів (звіт про проходження практики, щоденник практики, конспекти проведених залікових занять)		10 балів
Сума		100

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою
	Для диференційованого заліку (4 сем.)
90 – 100	Відмінно
82 – 89	Дуже добре
75 – 81	Добре
67 – 74	Задовільно
60-66	Достатньо
1 – 59	Незадовільно

Критерії оцінки за проходження педагогічної практики

«Відмінно» ставиться за повне і сумлінне виконання програми педагогічної практики; проведення занять на високому науковому й організаційно-методичному рівні; застосування оптимальних методів навчання, виховання та прийомів активізації пізнавальної діяльності студентів, з урахуванням їх індивідуальних особливостей; підготовка тез доповіді на студентську конференцію та статті з теми магістерської роботи для опублікування у науковому збірнику; виявлення глибоких знань психолого-педагогічної теорії, методики викладання, методів педагогічних досліджень, основних принципів та підходів до патентного пошуку аналогів з технічних рішень, обраного наукового напрямку; прояв педагогічного такту та творчої самостійності при підготовці та проведенні занять, естетичне оформлення звітної документації.

«Добре» ставиться, якщо успішно виконав програму педагогічної практики; заняття провів на достатньому науковому й організаційно-методичному рівні; підготував тези доповіді до студентської конференції та статтю з теми магістерської роботи для опублікування у науковому збірнику; виявив знання психолого-педагогічної теорії, основних принципів та підходів до патентного пошуку аналогів з технічних рішень, обраного наукового напрямку; проявив ініціативу і самостійність у підборі матеріалу, але недостатньо ефективно використовував окремі методи і прийоми навчання для активізації студентів, в оформленні звітної документації є незначні помилки.

«Задовільно» ставиться, якщо у цілому виконав програму педагогічної практики, але в реалізації освітньо-виховних і розвиваючих завдань допустив помилки: неефективно застосував методи і прийоми навчання; не завжди зміг встановити контакт з аудиторією, не врахував індивідуальних особливостей студентів; безвідповідально поставився до написання статті з теми магістерської роботи для опублікування у науковому збірнику; при аналізі занять і заходів не побачив своїх помилок, в оформленні звітної документації є помилки.

«Незадовільно» ставиться за невиконання програми педагогічної практики; в навчальному процесі він не реалізував освітні, виховні і розвиваючі завдання, допустив серйозні помилки при проведенні занять; не підготував тези доповіді на студентську конференцію, не написав статті з теми роботи для опублікування у науковому збірнику; в оформленні звітної документації є суттєві помилки.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
ОРГАНІЗАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ	5
Обов'язки і права	5
Обов'язки керівників педагогічної практики	6
ПРОВЕДЕННЯ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ ЗА ФАХОМ	7
ГОЛОВНІ ЕТАПИ ПІДГОТОВКИ ДО НАВЧАЛЬНОГО ЗАНЯТТЯ	8
Алгоритм безпосередньої підготовки до навчального заняття	8
Конспект навчального заняття	8
Схема аналізу навчального заняття	11
ЗАСТОСУВАННЯ ПРАКТИКАНТОМ РІЗНИХ МЕТОДІВ ВИХОВНОЇ РОБОТИ	13
Методи виховання	14
Дискусійні методи	15
СТРУКТУРА І ЗМІСТ ЗВІТНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ З ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ	16
Індивідуальний план роботи	17
Щоденник педагогічної практики	18
Звіт з педагогічної практики	19
ОЦІНКА РОБОТИ	20
Розподіл балів, які отримують студенти	20
Шкала оцінювання (національна та ECTS)	20

Навчально-методичне видання

Антоніна Миколаївна Шуляк

ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА

Методичні рекомендації

*для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
які навчаються за освітньо-науковою програмою «Міжнародні відносини і
стратегічні комунікації України та ЄС» за спеціальністю
291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*

Друкується в авторській редакції